

Prof. RNDr. Libor Pátý, CSc.: K Bílé knize

Mám výhrady k Bílé knize v oblasti organizace vědecké a jiné tvůrčí práce vysokých škol. Je to proto, že se vysoké školy ve svém dějinném vývoji stále více rozlišovaly a to nejen proto, že se oprávněně vztahovaly k oborům, z nichž vycházely a pro něž působily, ale také proto, že pracovaly v prostředí svých oborů a od nich odvozovaly své pracovní metody a určovaly své cíle a poslání. Tyto metody jsou v současné době natolik různé a cíle natolik odlišné, že není možné stanovit jednotný rámec a tím méně jednotný předpis pro uspořádání a kompetence řídicích orgánů a i způsob financování. K pochopení a přijetí této teze je zapotřebí znát poměrně hluboce a podrobně jednotlivé VŠ a jejich fakulty.

I pro tak kompetentní orgán, jako je konference rektorů, je nelehké formulovat návrh na uspořádání a financování náležitě diferencovaný pro jednotlivé VŠ.

Uvádím tyto příklady:

Vysoké školy, které se věnují fyzice nebo dalším přírodním vědám jako vědnímu oboru, musí vycházet z tvůrčího potenciálu svých pracovníků a ten nemůže být direktivně veden jakýmkoliv příkazy. Není proto účelné jim stanovovat problémy a vědecké cíle, jimž se mají věnovat. To ovšem znamená, že jejich řídicí orgány nemohou být pod vlivem vnějších hospodářských a průmyslových organizací a ani státních řídicích orgánů. Financování musí proto probíhat z veřejných zdrojů, příp. z grantů určených vědecké práci.

Vysoké školy, které se věnují technickým a technologickým oborům a opírají se o výsledky vědecké práce v oborech právě zmíněných, rozvíjejí aplikovaný výzkum, který je směřován technickými a technologickými problémy obvykle vycházejícími z potřeb praxe. Při řízení těchto vysokých škol je tedy nezbytné, aby řídicí orgány byly tvořeny jednak představiteli akademické obce, jednak zástupci hospodářských a průmyslových organizací, které mohou výsledky výzkumu využít. Financování těchto škol by mělo být proto smíšené, jednak z veřejných zdrojů jednak z dotací průmyslových organizací, které mají na řešení technických a technologických problémů zájem.

Na vysokých školách a fakultách humanitního zaměření by měla být práce řízena a financována stejně jako v případě přírodních věd s přiměřeným vlivem institucí humanitního charakteru, jako jsou muzea, knihovny, nakladatelství, instituce provádějící archeologický výzkum apod.

Z uvedeného vyplývá, že vstupy řídicí i finanční musí umožňovat svobodu bádání a vytvářet jí náležitě podmínky financováním a hmotným zajištěním. Podrobování práce vysokých škol v oblasti jejich tvůrčí práce vnějším činitelům – např. státnímu plánu, požadavkům hospodářských institucí apod., může být velmi škodlivé tím, že rozvoj jednotlivých oborů přivede do slepé uličky. Sledujeme-li historický vývoj zjišťujeme, že hlavní silou skutečného pokroku byla vždy intuice a inspirace geniálních osobností a administrativní zásahy byly vždy spíše na škodu.